

Politological analysis conducted in the article combines socio-demographic, socio-political, socio-economic and socio-cultural components.

Representation in elected bodies and access to public services is an important marker in determining the level of gender equality in society and in decision-making system. The author analyzes the representation of women and men in elected bodies of local communities of Donetsk region, the number of deputies in Mariupol city council, the election of village, town and city heads of Donetsk region on the basis of sex, as well as the situation of the personnel reserve.

Key words: *effective decision-making system, local governments, gender expertise, equal opportunities.*

РЕЦЕНЗЕНТИ: Зеленько Г.І., д.політ.н, проф.; Оніщенко І.Г., д.політ.н, проф.

УДК 323.12 (045)

Є.В. Рябінін

ЕТНІЧНА ІДЕНТИЧНІСТЬ ЯК БАЗОВИЙ ЧИННИК МІЖЕТНІЧНИХ КОНФЛІКТІВ

Розглянуто сутність, природу та вплив етнічної ідентичності на розвиток міжетнічних конфліктів. Аналізуються підходи вітчизняних і зарубіжних учених щодо визначення цього явища. У процесі дослідження було розглянуто примордиалістський та конструктивістський підходи до вивчення цього феномену. Автором запропоновано свій власний підхід до вивчення цього явища, а саме паттерно-біхевіористський. Наголошується, що всі міжетнічні конфлікти в тому чи іншому регіоні мають свої власні причини, але базовим чинником, який дає поштовх до розв'язання міжетнічного конфлікту є саме етнічна ідентичність.

Ключові слова: *міжетнічний конфлікт, етнічна ідентичність, примордиалізм, конструктивізм, паттерно-біхевіористський підхід, цивілізаційне поле.*

Поняття ідентичність у політології і суміжних сферах наукового пізнання утвердилося порівняно недавно, у другій половині ХХ століття. Стрімко увірвавшись у науковий простір, воно справило ефект революціонізуючого чинника і відтоді виступає як одна з виразних домінант у науковому, політичному, публіцистичному дискурсах.

Зазвичай терміном «ідентичність» позначається культурна норма, яка відображає емоційні реакції спільнот та індивідів, тим чи іншим способом інтерпретуючи оточуючий світ і своє місце в ньому. У психології особи ідентичність людини визначається як стійке «Я», внутрішнє усвідомлення себе як члена певної спільноти. У соціальному сенсі ідентичність має вигляд найбільш значущих політичних, культурних, релігійних та інших орієнтацій, якими детермінована мережа зв'язків людини з групами, інститутами, ідеями тощо [4, с. 33].

У політичному дискурсі ідентичність зазвичай постає як наслідок процесу усвідомленого самоототожнення індивіда чи групи із прийняттям у тому чи іншому середовищі зразками поведінки, що формуються на основі певних ціннісних систем і визначають характер і спрямованість процесів соціалізації та інтеракцій [4, с. 34].

Прийнято вважати, що проблема почуття ідентичності є чисто філософською та має відношення лише до нашого розуму та мислення. Насправді це не так. Еріх Фромм

вважає, що потреба в почутті самоідентичності виникає з умов людського буття та в свою чергу слугує джерелом найбільш сильних прагнень. Оскільки при відсутності почуття «Я» неможливо зберегти душевне здоров'я, людина повинна робити аби що задля того, щоб знайти це почуття. Саме ця потреба приховується за пристрасним прагненням досягнути суспільного положення та разом із цим не відрізнятись від інших, причому іноді воно виявляється навіть сильніше, а ніж потреба в фізичному виживанні. Що може бути більш явним, а ніж готовність людей ризикувати своїм життям, втратити свободу заради приналежності до стада, заради подібності з іншими та отримання таким чином почуття ідентичності [9, с. 63].

Відомий американський політолог С. Гантінгтон у своїй праці «Хто ми?» зазначає: «... ідентичність – самосвідомість індивіда або групи. Вона являє собою продукт самоідентифікації, розуміння того, що ви чи я володіємо особливими якостями, що відрізняють мене від вас і нас від них. Ідентичність співвідноситься з образами індивідуальності і самості, відтворюваними актором, і формується завдяки взаєминам людини із значущими персонажами з його оточенням. Ідентичність важлива тому, що вона визначає поведінку людини» [7, с. 25].

Ідентичність, яка впливає на поведінку людини може привести до конфліктної ситуації, коли група людей з певною ідентичністю виступає в конфлікт з іншою групою людей, які мають іншу ідентичність та ці дві ідентичності за певних обставин є взаємовиключними, що призводить до насилля, та переростає в міжетнічний конфлікт.

Отже, аналіз чинника ідентичності в контексті міжетнічних конфліктів є вкрай актуальним, особливо через ті події, які відбуваються сьогодні в Україні. Аналізу природи міжетнічних конфліктів присвячені праці таких вітчизняних і зарубіжних вчених, як О.Антонюк, М.Головатий, І.Курас, В.Котигоренко, М.Панчук, Л.Нагорна, С.Римаренко, Т.Гарр, С.Гантінгтон, Р.Ставенхаген. Метою статті є проведення аналізу поняття «ідентичність» та його впливу на процес розвитку міжетнічних конфліктів.

Питання ідентичності та етнічної ідентичності є маловивченим аспектом політології, не існує однієї думки або трактування ідентичності серед експертів, які займаються цим питанням.

Так, автори малого етнополітологічного словника дають наступне визначення ідентичності: «сукупність специфічних рис і характеристик особи і соціальної групи, які виділяють певну особу або соціальну групу з кола інших людей чи груп і є для окремої особи підставою для віднесення себе до цієї групи. Найпоширенішою і досить стабільною для особи є ідентичність етнічна, що базується на рисах, притаманних певному етносу: спільність походження, мови, культури, релігії, побутових звичаїв, історичних пам'яті, долі» [3, с. 142]. Оскільки міжетнічні конфлікти пов'язані з конфліктом етносів, автор вважає за потрібне проаналізувати також природу саме етнічної ідентичності.

В.Ісаєв визначає етнічну ідентичність як відданість соціальній групі спільного походження. Канадський етносоціолог Дж.Рейтц доводить, що етнічна ідентичність – це ніщо інше як почуття належності до національної групи, базованій на етнічному походженні. Американський антрополог Дж.Едварде вважає, що етнічна ідентичність – це відданість групі, з якою особа має успадковані зв'язки [1, с. 75].

У західній етносоціології налічується кілька різних типів етнічної ідентичності. Зокрема згідно з типологією, розробленою американськими вченими Дж.Маккеєм та Ф.Льюїнсом, існує чотири її основні типи. До першого типу, який вони назвали «мінімум етнічності», віднесено осіб з низькою етнічною обізнаністю, майже або вже асимільованих. До другого типу, названого «поміркованою етнічністю», віднесено осіб, які мають певні контакти з членами своєї етнічної групи, але їх етнічна ідентичність не

настільки міцна, щоб вважати її етнічною свідомістю. Третій тип – «маргінальна етнічність», включає осіб із сильною етнічною свідомістю, які через різні обставини не мають контактів із членами своєї групи. Нарешті, четвертий тип – «максимальна етнічність» - об'єднує людей, які беруть активну участь у діяльності своєї етнічної групи, в забезпеченні її політичних, економічних, соціальних та інших інтересів [1, с. 76].

Існує два підходи щодо вивчення етнічної ідентичності – примордиалізм та конструктивізм. Примордиалісти вважають, що етнічна ідентичність була зароджена давно та є невід'ємною та постійною складовою людства. Конструктивісти, з іншого боку, вважають, що ідентичність не настільки стара та не є постійною складовою людства. Стівен Ван Евера вважає, що з точки зору конструктивістів етнічна ідентичність будується суспільством, оскільки наші соціальні види ідентичності не відображаються в наших генах, оскільки вони є соціально обумовленими. Канчан Чандра вважає, що люди мають множинну, але не одиничну ідентичність, яка може зміщуватися в залежності від умов середовища, в якій перебуває особа.

Існує таке поняття як етноцентризм, під яким мається на увазі тенденція людей сприймати та оцінювати життєві явища крізь призму традицій та цінностей власної етнічної групи, яка відображає як відносини всередині самої групи, так і відносини з іншими групами, тобто велику роль в контексті побудови комунікаційних моделей грає етнічна ідентичність. Про етноцентризм можна говорити за умов визнання своєї групи найкращою за інші та визнання інших груп гіршими та проявленні до них ворожості та ненависті. В літературі домінують погляди на етноцентризм як на результат соціокультурних процесів, а не уроджених властивостей людей. Отже, етноцентризм здебільшого є тенденцією з негативним підґрунтям, тобто ненависті до іншої групи, яка формується під час життя особи та за певних обставин, а, отже, є такою, що конструюється. Тому, маємо зробити висновок, що конструктивістський підхід до аналізу етнічної ідентичності припускає заздалегідь негативну окраску етнічної ідентичності, яка використовується лише для розпалювання міжетнічних конфліктів [11, с. 15].

З одного боку конструктивісти мають рацію, оскільки ідентичність не є такою, що успадковується та не є присутньою в генній характеристиці людини. Що стосується примордиалістів, їхня думка також має право на існування, оскільки народжуючись в тій чи іншій родині з певним набором рис етнічної ідентичності, дитина починає позиціонувати себе в суспільстві згідно з установками та характеристиками, які несе в собі його етнічна ідентичність. Тобто можна зробити висновок про те, що саме родина є тим чинником, який справляє або не справляє вплив на формування та посилення/послаблення етнічної ідентичності у дитини, який потім несе ці установки етнічної ідентичності в суспільство та реалізує їх в ньому. Отже, можемо зробити висновок про те, що два підходи мають право на існування, але до кінця не розкривають природу етнічної ідентичності. У зв'язку з цим, автор статті пропонує свій підхід до вивчення етнічної ідентичності та вважає за необхідне ввести до політологічної термінології такий підхід як паттерно-біхевіористський. Паттерно-біхевіористський підхід говорить, що кожна людина народжується з певною національністю, посилення чи послаблення характеристик якої залежить від території, на якій народжується людина. Якщо людина народжується на території компактного проживання «рідного» етносу, то людина буде вести себе в суспільстві таким чином та за такими паттернами, які є усталеними для цього етносу по відношенню до інших етносів. Певні умови каталізують конфліктну поведінку особи чи групи людей по

відношенню до представників іншого етносу, якій вони будуть розглядати ворожим за умов конструювання такої поведінки з боку представників еліти цього етносу [6].

Етнічна ідентичність бере своє коріння у бажанні людини до самоповаги, приналежності і вона реалізовується за допомогою усвідомлення себе як частини групи, яка відрізняється від іншої. Індивідууми розглядають усі риси своєї групи як найбільш кращі в порівнянні з іншою. Ключова причина чому люди ідентифікують себе з етнічною групою – навіть будучи готовими вбивати або бути вбитими – то що вони пов'язані з глибокими почуттями народу, речами, які стимулюють потреби в самоповазі, приналежності. Коли одній групі погрожують, окремо взята особа, що належить до цієї групи, також відчуває загрозу. Етнічність, таким чином, має тенденцію генерувати міжгрупове насильство, сепаратизм, національну мобілізацію, голосування за етнічною ознакою. У кожного індивідуума є прагнення «знайти» свою особисту ідентичність, яка може бути великою цінністю [11, с. 16].

Хетчер вважає, що головним стимулом для формування групи не є самоповага, замість цього етнічні групи виникають з бажання бути відмінними за допомогою формування і реалізації певного способу життя, релігії, мови. По-перше, існує проблема збірності – тільки індивідууми в дуже маленьких групах (сім'я, село) мають здатність повністю розділяти єдину культуру, що означає, що для великих мас етнічна діяльність повинна включати в себе визначення того, які аспекти культури мікрорівня стає рисою більшої національної культури. По-друге, якщо етнічні групи відбивають прагнення до громадської спадщини вони стикаються з такими ж колективними проблемами як і інші групи. Люди мають бути впевнені, що вони вносять щось позитивне у свою групу, ніж просто до неї приєднуються і щось отримують безкоштовно [11, с. 20].

Т. Гарр вважає, що народи/люди мають великий набір ознак для колективної ідентичності: спільна історія, міфи, релігійні вірування, мова, регіон проживання, колективні групи, які частіше називаються етнічними групами, меншинами, часто розрізняються за явно відмінними рисами. Ключ до ідентифікації групи – це не лише наявність якоїсь риси або комбінації рис, а частіше це загальне сприйняття, яке визначає риси. Тобто дослідник вважає, що етнічну групу ідентифікує не набір якихось рис, а те, як цю групу сприймають інші групи. Психологічна база для групової ідентифікації посилюється культурними, економічними, політичними відмінностями між групами: ставтеся до групи по-різному, шляхом дискримінації або позбавлення привілеїв, і її члени стануть більш сприйнятливими до своїх загальних інтересів [10, с. 3].

Існує ультрам'який підхід до конфліктної теорії, який припускає, що цінності, характерні для певної групи розглядаються як елемент свідомості. Люди належать до етнічної групи коли вони вірять, що належать до них. Етнічні групи асоціюються у людей з конфліктним спонуканням, коли люди прив'язують свою етнічну ідентичність до бажань, які роблять їх відмінними від іншої групи. Це пов'язано з історичним досвідом, який формує вірування людей про їх місце у світі. Якраз історичний досвід і формує почуття людей про їх етнічну ідентичність таким чином, що етнічні групи мають тенденцію до конфлікту [11, с. 22].

В своїй відомій праці «Зіткнення цивілізацій» С. Гантінгтон робить наголос на важливості такого чинника як ідентичність, яка буде головним каталізуючим чинником для початку конфліктів між представниками тих чи інших етносів однієї країни.

За роки, що пройшли після закінчення холодної війни, ми стали свідками початку величезних змін в самоідентифікації народів і символах їх ідентичності. Глобальна політика почала вибудовуватися уздовж нових ліній – культурних [8, с. 11].

Люди визначають себе, використовуючи такі поняття, як походження, релігія, мова, історія, цінності, звичаї і громадські інститути. Вони ідентифікують себе з культурними групами: племенами, етнічними групами, релігійними громадами, націями і – на найширшому рівні – цивілізаціями. Ми дізнаємося, ким є, тільки після того, як нам стає відомо, ким ми не є, і тільки тоді ми дізнаємося, проти кого ми [8, с. 15].

У цьому новому світі найбільш масштабні, важливі і небезпечні конфлікти стануться не між соціальними класами, бідними і багатими, а між народами різної культурної ідентичності. Всередині цивілізацій траплятимуться міжплемінні війни і етнічні конфлікти. Зіткнення і спалахи насильства між країнами різної цивілізаційної приналежності несуть з собою потенціал ескалації, оскільки багаті втягуватимуть в конфлікт «братські народи» [8, с. 22].

Такої ж думки дотримується Жак Делор, який вважає, що прийдешні конфлікти спалахуватимуть від іскри швидше національного чинника, а ніж економічного або ідеологічного. І найбільш небезпечні культурні конфлікти – ті, які мають місце уздовж ліній розлому між цивілізаціями. Суспільства об'єднані ідеологією, але через історичні обставини розділені культурно, розпадаються. Як це сталося з СРСР, Югославією або входять в стан напруженості як у випадку з Україною, Нігерією, Індією, Шрі-Ланкою і багатьма іншими [8, с. 23].

На думку С. Гантінгтона політичні кордони все частіше будуть змінюватися, щоб співпасти з культурними: етнічними, релігійними і цивілізаційними.

Особливо ці процеси проявляються на теренах колишнього Радянського Союзу, під час існування якого внутрішні кордони формувалися за умов жорсткого контролю центральної влади та для вирішення певних етнічних завдань. Унаслідок того, що радянське керівництво змінювало внутрішні кордони з урахуванням інтересів того часу, сьогодні ми спостерігаємо як етноси штучно переміщених регіонів намагаються вийти з чужого їм цивілізаційного поля і приєднатися до рідного цивілізаційного поля. Це яскраво проявляється в ситуації з російськомовним Донбасом, який не приймає мову, релігію, трактування історичних подій, які нав'язуються цьому регіону населенням західної України.

Автор статті вживає таке поняття як «цивілізаційне поле», що мається на увазі під цим терміном? Цивілізаційне поле – це культурно-географічний простір мешкання народів, що мають єдину культуру, релігію, можливо спільну історію розвитку, споріднену мову. За деякими обставинами представники однієї цивілізаційної групи можуть мешкати в країні, які входять до іншого цивілізаційного поля. Така держава, за С. Гантінгтоном, є розколотою, коли регіони різних цивілізаційних груп входять до складу однієї держави.

Культурні співтовариства приходять на зміну блокам часів холодної війни, і лінії розлому між цивілізаціями стають центральними лініями конфліктів в глобальній політиці. У новому світі чинником, що визначає симпатії і антипатії країни, стане культурна ідентичність. Також, тут слід додати, що визначальну роль буде грати також етнічна ідентичність.

В середині 1990-х серед країн, де активно обговорювалися питання національної ідентичності, були: Алжир, Канада, Китай, Німеччина, Велика Британія, Індія, Іран, Японія, Мексика, Марокко, Росія, ПАР, Сирія, Туніс, Туреччина, Україна і США. Найгостріше питання ідентичності стояло звичайно ж в розколотих державах, в яких мешкають значні групи людей з різних цивілізацій. Такі розділення і супроводжуюча їх напруга часто призводять до того, що основна група, що належить до однієї цивілізації,

намагається визначити країну як свій політичний інструмент і зробити свою мову, релігію, і символи державними [8, с. 186].

Ефект ліній розлому між цивілізаціями, що викликає розбрат, найбільш помітний в тих розколотих країнах, які були об'єднані під час холодної війни авторитарними комуністичними режимами, що сповідують марксистсько-ленінську ідеологію. З колапсом комунізму культура витіснила ідеологію, і, ніби завдяки ефекту тяжіння і відштовхування магнітних полів, Югославія і СРСР розпалися на частини і розділилися на нові цілісності, згруповані уздовж цивілізаційних ліній: прибалтійські (протестантські і католицькі), православні і мусульманські республіки колишнього СРСР; католицька Словенія і Хорватія; частково мусульманська БіГ, а також православні Сербія, Чорногорія, Македонія в колишній Югославії [8, с. 207].

Там, де що утворилися цілісності все ще складаються з поліцивілізаційних груп, проявляється друга фаза розділення. Багато колишніх радянських республік є розділеними лініями розлому між цивілізаціями.

Але, слід зазначити, що існує цікаве бачення на проблему етнічної ідентичності та міжетнічних конфліктів. Г.Перепелиця вважає, що поняття „етнічний конфлікт” є доволі умовним і використовується для позначення ситуації, коли етнічне походження стає найбільш ефективним засобом мобілізації груп населення, політичних інститутів за тих умов, що держава не здатна задовольнити вимоги, що висувуються [5, с. 55].

Проблема полягає в тому, що будь-який конфлікт повинен мати в собі певну каталізуючу та мобілізуючу силу, якою і є етнічна ідентичність, тобто в цьому випадку ми можемо погодитися із конструктивістами, які вважають, що ідентичність використовується елітами для розпалювання та посилення міжетнічного конфлікту.

Тут постає слушне питання – а в чому полягає природа конфлікту, заради якого й використовується етнічна ідентичність?

А.В. Дмитрієв виділяє наступні: ресурси, потреби, цінності. У ресурсному підході джерело конфліктів пов'язане з нерівномірним розподілом засобів життєдіяльності: територій, сировинних, енергетичних ресурсів, матеріальних, духовних благ, влади, привілеїв. Нерівний доступ людей до громадських благ стає проявом соціальної нерівності. Конфлікти породжуються не самими потребами, а неадекватністю засобів їх задоволення, що безпосередньо пов'язане з соціальною організацією суспільства і стосунками нерівності. Конфлікт служить засобом виявлення і вирішення протиріч. Міжетнічні конфлікти проявляються в зіткненні інтересів етнічних мас, ігнорування культурної специфіки народів. Дискримінація, репресії нарошують протест, внутрішнє невдоволення. Відкладання дозволу проблем, що накопичилися, збільшує потенціал колізій. У міжнаціональних конфліктах немало стихійного, вибухового, пов'язаного з імпульсивною поведінкою мас людей, об'єднаних однією ідеєю, настроєм, спрямуванням. Неприйняття людей іншої національності в складних соціально-економічних умовах зростання дефіциту, інфляції, безробіття може привести до загострення конфліктів. Соціально-психологічну напруженість культивують і низька культура міжнаціонального спілкування, порушення прав особи, що дискримінує національну меншість, протекціонізм [2].

В цьому випадку етнічна ідентичність набуває важливу мобілізуючу та каталізуючу роль.

Тобто ми можемо погодитися з тим, що якщо певна етнічна група буде обмежуватися в правах або при розподілі ресурсів, вона може посилити вплив набору характеристик своєї групової ідентичності та мобілізувати групу для захисту своїх інтересів, як в політичному форматі так і в військовому.

Отже, в ситуації, яка склалася після холодної війни, етнічна ідентичність стала визначальним каталізатором для початку міжетнічних конфліктів, особливо на пострадянському та постюгославському просторах, де після колапсу цих держав, нові державні утворення зіткнулися з подібними проблемами, оскільки їх кордони формувалися у часи, коли Центр контролював усі процеси в державі. Не дивлячись на глобалізацію, яка намагається знизити почуття етнічної приналежності до мінімуму, народам вкрай важливо мати та зберігати етнічну ідентичність та відноситися саме до свого цивілізаційного поля, а, отже, чинник етнічної ідентичності впливає на конфліктогенну ситуацію в тій чи іншій країні та нерідко використовується штучно елітами задля досягнення своєї мети. На думку автора, етнічна ідентичність буде грати вкрай важливу та визначальну роль в політичних процесах країн, що є цивілізаційно неоднорідними.

Список використаної літератури

1. Абетка етнополітолога / авт. кол. : Ю.Римаренко, О.Мироненко та ін. — К. : 1995. – Т.1. - 224 с.
2. Аверьянова Г. Н. Конфликты на постсоетском пространстве: динамика и особенности [Електроний ресурс] / Г. Н. Аверьянова, Г. А. Хайркллина, С. О. Рамазанов. – Режим доступу : www.vestnik.ssu.samara.ru/articles/92_20pdf
3. Малий етнополітологічний словник / О. В. Антонюк, В. І. Волобуєв, М. Ф. Головатий. – К. : МАУП, 2005. – 288 с.
4. Нагорна Л. П. Регіональна ідентичність: український контекст / Л. П. Нагорна. – К. : ППЕНД імені І.Ф.Кураса НАН України, 2008. – 405 с.
5. Перепелица Г. Этнополитические факторы межнациональных конфликтов / Г. Перепелица // Етнополітичні конфлікти у посттоталітарному просторі / авт.кол. : Ю. Римаренко, І. Тимошенко, Є. Степанов. – К. : Вид-во Укр.-фін. Ін-ту менеджменту і бізнесу, 1999. – С. 54-58.
6. Перепелкин Л. Межэтнические конфликты: причины возникновения и механизмы предупреждения [Електроний ресурс] / Л.Перепелкин. – Режим доступу : <http://www.balkaria.info/oip/perepelkin/konflikts.htm>
7. Хантингтон С. Кто мы?: Вызовы американской национальной идентичности / С. Хантингтон. – М. : АСТ МОСКВА, 2004. – 635 с.
8. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций / С. Хантингтон. – М. : АСТ: АСТ МОСКВА, 2006. – 571 с.
9. Fromm E. The sane society / E. Fromm. - New York : Holt, Rinehart and Winston, 1955. – 370 p.
10. Gurr T. R. Minorities at risk : a global view of ethnopolitical conflicts / T. R.Gurr. – Washington : United States institute of peace press. – 1993. – 427 p.
11. Hale H. The Foundations of Ethnic Politics : Separatism of States and Nations in Eurasia and the World / H. Hale. – Cambridge ; New York : Cambridge University Press. – 2008. – 304 p.

Стаття надійшла до редакції 10.09.2014 р.

Y.Ryabinin

ETHNIC IDENTITY AS A FUNDUMANTAL FACTOR OF ETHNIC CONFLICTS

The article is devoted to one of the basic problems of contemporary world – ethnic identity. The contemporary world is characterized by the globalization processes that decrease the level of ethnic identity among people throughout the world. But as the modern history shows the ethnic identity is still strong in some countries that lead to cruel civil wars. It happened in former Yugoslavia, some republics of the former USSR, and now ethnic

identity led to the civil war that is taking place now in Ukraine. The author analyzes ethnic identity factor through the primordialism and constructivism, but the author thinks that these two methods don't explain the nature of ethnic identity completely, that is why the author presents his own method that is called pattern-behavior approach. In the article the author presents several definitions that highlight the nature of the ethnic identity and presents the opinion of Ukrainian and foreign scientists. The author presents the explanation of ethnic identity influence on the development of ethnic conflicts given by such famous politologists as S.Huntington, T.Gurr and some others. Besides it is necessary to underline that ethnic identity factor is used by the representatives of the local elite in order to launch ethnic conflict and gain profit out of it. In this case it is important to stress that in the essence of any ethnic conflict there are some reasons that are stimulated and catalyzed artificially. The author underlines that despite the processes of globalization that try to deprive people of their ethnic feelings, ethnic identity will play an important role in desire of people to belong to their civilization field. So, the factor of ethnic identity will always influence the conflict situation in this or that country and will be used by political elites in order to gain their objectives even at the expense of people's lives.

Key words: *identity, ethnic identity, ethnic conflict, primordialism, constructivism, pattern-behavior approach, civilization field.*

РЕЦЕНЗЕНТИ: Булик М.В., к.політ.н., доц.; Зеленько Г.І., д.політ.н, проф.

УДК 314.7(4-6 ЕС)“312”(045)

Е.В. Рябченко

ЕТАПИ РОЗВИТКУ ЗАГАЛЬНОЇ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ЩОДО КРАЇН ТРЕТЬОГО СВІТУ НА ПОЧАТКУ XXI СТОРІЧЧЯ

Дана стаття освітлює етапи міграційної політики Європейського союзу на початку 21 століття. Окреслено основні проблеми та виклики, які постали перед Європейським Союзом у зв'язку з чисельною міграцією з країн третього світу. Також увага приділяється тому як дотримуються права людини, яка є протидія дискримінації та ксенофобії.

Ключові слова: *Європейський союз, нелегальна міграція, політичний притулок, дискримінація, права людини.*

У першій декаді XXI століття населення Європейського Союзу щорічно збільшувалось на 2 млн. чоловік. Більше 30 млн. жителів Європейського Союзу є громадянами інших країн [14]. Отже, у процесі історичного розвитку Європейського Союзу країни учасниці прийшли до висновку, що необхідні комплексні рішення щодо правового урегулювання питань міграційної політики. Першим заходом ЄС у цьому питанні був саміт голів держав та урядів у місті Тампере (Фінляндія) 15-16 жовтня 1999 року, на якому було означено спільну політику щодо міграції та притулку [1].

24 грудня 2000 року країни європейського союзу та ООН при підтримці міжнародних організацій підписали Договір про транскордонну співпрацю спрямовану проти торгівлі людьми, особливо жінками та дітьми, а також проти нелегальної міграції, яка здійснюється автомобільним, повітряним або морським шляхом [2]. У